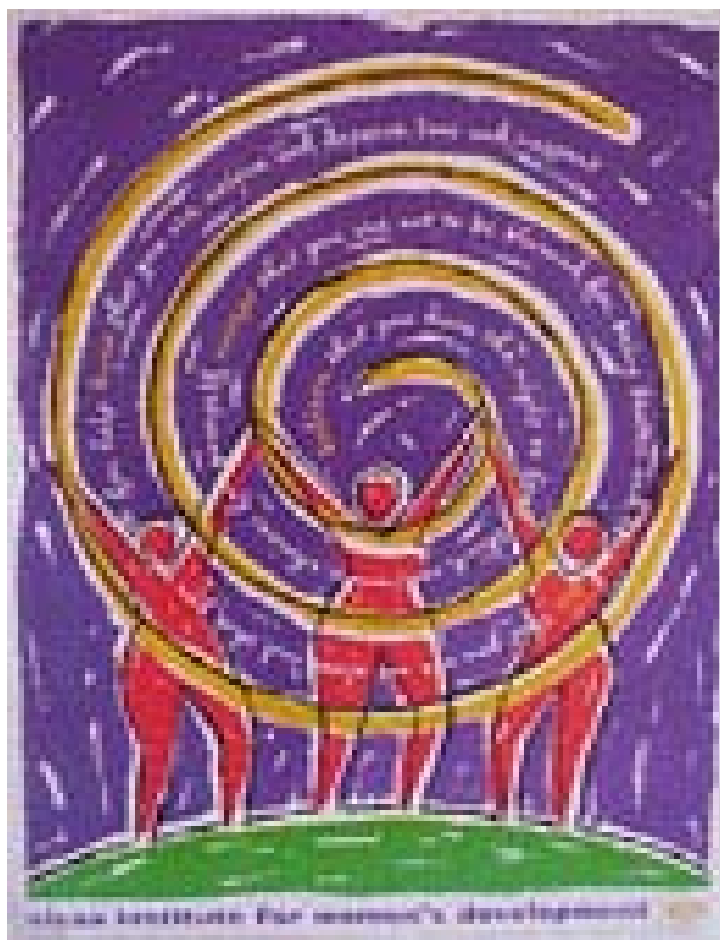

Prostitusjon og handel med kvinner

Hftet er utgitt av Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner, og med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd og Justisdepartementet. Oslo 2003.

Forord

Nettverket mot prostitusjon og handel med kvinner gir ut dette heftet som et bidrag til debatten om prostitusjon, og om virkemidler brukt i kampen mot prostitusjon. Vi har registrert mye følelser i debatten, og vi har registrert noen misoppfatninger av hva Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner egentlig står for. Vi håper dette heftet både vil bidra til å oppklare misforståelser, og til å belyse en del sentrale problemstillinger knyttet til debatten om prostitusjon og trafficking.

I heftet bruker vi noen ganger ordet "trafficking" og noen ganger uttrykket "handel med kvinner". Når vi bruker ordet "trafficking" legger vi Palermoprotokollens definisjon til grunn.

Med håp om en konstruktiv debatt.

Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner

Marit Kvamme
Kvinnefronten

Innhold:

	side
Bakgrunn for Nettverkets arbeid	
1. Internasjonal kvinnehandel	4
2. Nordisk/baltisk kampanje mot handel med kvinner og barn	4
3. Internasjonale avtaler	4
4. Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn	5
5. Etske retningslinjer for statstjenestemenn	5
6. Straffeloven	6
7. Danning av Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner	6
Kriminalisering eller legalisering?	
1. Erfaringer fra andre land	7
2. Den norske debatten om kriminalisering av kjøp	8
2.1. Et marked under jorda.	8
2.2. Blir kvinnene mer utsatt for vold ved kriminalisering av kjøp?	8
2.3. Blir det mer vanskelig å nå de utenlandske kvinnene?	9
2.4. Kvinner i prostitusjon ønsker ikke at kjøp blir kriminalisert. Skal vi ikke lytte til hva de sier?	10
2.5. Gjør vi kvinnene delaktige i kriminell handling?	10
2.6. "Vi må ikke kriminalisere alt vi ikke liker"	11
2.7. Loven kan bli vanskelig å håndheve. Hva gjør det med vår rettsoppfatning?	11
2.8. Har loven allmenn aksept i befolkningen?	11
2.9. Kan problemene knyttet til prostitusjon løses med kontrolltiltak?	11
2.10. Vil kriminalisering øke stigmaet for kvinnene i prostitusjon?	11
2.11. Forsterker kriminalisering offerrollen til kvinner i prostitusjon?	11
2.12. Velger vi på vegne av kvinnene?	12
3. Vil kriminalisering av kjøp kunne virke allmennpreventivt?	12
4. Hva håper vi å oppnå med kriminalisering?	12
5. Hvordan hjelpe kvinner ut av prostitusjon?	12
Vedlegg: Nettverkets mandat	14
Organisasjoner og personer som deltar i Nettverket	15

Bakgrunn for Nettverkets arbeid

1. Internasjonal kvinnehandel

FN anslår tallet på kvinner og barn som hvert år er ofre for trafficking til å være mellom en og fire millioner. 700 000 av disse havner i Vest-Europa. Flesteparten av kvinnene som er utsatt for trafficking havner i prostitusjonsindustrien. FN anslår også at handelen med kvinner og barn innbringer mellom fem og syv milliarder US dollar hvert år til halliker og bakmenn. Bakmenns kyniske utnyttelse av fattige og sårbare kvinner og mannlig etterspørsel er årsaken til at kvinner havner i prostitusjon. Militært nærvær skaper også ofte prostitusjon fordi soldater og befal etterspør kvinner i prostitusjon.

2. Nordisk/baltisk kampanje mot handel med kvinner og barn

I 2002 startet en nordisk/baltisk kampanje mot handel med kvinner og barn i regi av Nordisk Ministerråd. Bakgrunn for kampanjen var en stadig økende handel med kvinner og barn fra de baltiske statene og andre tidligere Sovjetstater til de nordiske landene og resten av Europa. Små og store nettverk rekrutterer kvinner og transporterer dem fra opprinnelsesland, ofte via transitland, til mottakerland, der de blir del av et stadig voksende marked for handel med kvinner og barn. Kvinnene kan ha turistvisum eller invitasjon fra mottakerlandet, gjerne sendt via ambassadene. De kan også oppholde seg ulovlig i mottakerlandet. Noen er gifte med norske menn. I mottakerlandene er anskaffelse av leiligheter eller hotellrom, kundelister, annonsering i aviser og via Internett, anskaffelse av mobiltelefoner og innkassering av penger ofte organisert av "halliker" eller bakmenn.

I møte med styresmaktene i mottakerlandene har kvinnene ofte blitt behandlet som ulovlige immigranter og sendt ut av landet. Dermed risikerer kvinnene å bli solgt på nytt. Det er ikke uvanlig at en kvinne blir solgt flere ganger til ulike land.

Handelen foregår også ved at menn fra nordiske land reiser til de baltiske landene, enten på jobbreiser eller som turister, og kjøper kvinner og barn for seksuell utnyttelse i disse landene.

I den nordisk/baltiske kampanjen var regjeringer fra 8 land representert ved departement med ansvar for likestilling, justisdepartement og representanter for de deltakende lands politietater. I tillegg deltok frivillige organisasjoner. Målet for

kampanjen var å beskytte og hjelpe kvinner og barn som er ofre for trafficking (handel med kvinner og barn), å forebygge, å avdekke og straffe kriminelle nettverk som organiserer handelen, og å redusere etterspørselen. Det ble arrangert konferanser i Estland, Litauen og Latvia. De deltakende landene skulle følge opp med nasjonale kampanjer og lage nasjonale handlingsplaner. Som bakteppe lå flere internasjonale avtaler som mange av deltakerlandene har undertegnet og ratifisert.

3. Internasjonale avtaler

FN-konvensjon av 1949. Konvensjon til bekjempelse av handel med personer og utnyttelse av andres prostitusjon. I konvensjonen skilles ikke mellom tvungen og frivillig prostitusjon.

CEDAW, Kvinnekonvensjonen, 1979. Konvensjonen om å avskaffe alle former for diskriminering av kvinner. Norge ratifiserte FNs kvinnekonvensjon i 1981, og har nå varslet at Kvinnekonvensjonen formelt skal innarbeides i norsk lov.

"Konvensjonspartene skal treffe alle tjenlige tiltak, herunder tiltak i lovs form, for å gjøre slutt på enhver form for handel med kvinner og utnyttelse av kvinneprostitusjon."

Erklæringen fra FNs kvinnekongress i Beijing –95. Her er prostitusjon og handel med kvinner omtalt under punktet "Vold mot kvinner".

Vold mot kvinner

Tiltaksområder

D.1.: Iverksette en integrert tilnærming til forebyggende tiltak og tiltak for å eliminere vold mot kvinner.

D.2.: Forske på årsaker og konsekvens av vold mot kvinner og virkningen av forebyggende tiltak.

D.3.: Avskaffe handel med kvinner og hjelpe ofre for vold som følger av prostitusjon og sex-handel.

Palermoprotokollen, 2000. FN-protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn. Protokollen er en del av FN-konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet. Formålene med protokollen er:

- a) å forebygge og bekjempe handel med mennesker, med særlig vekt på kvinner og barn,
- b) å beskytte og bistå ofrene for slik handel, med full respekt for deres menneskerettigheter, og
- c) å fremme samarbeid mellom statsparter med sikte på å oppnå disse målsettingene.

Protokollen definerer handel med mennesker slik:

- a) "handel med mennesker": rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om bruk av vold eller bruk av vold eller andre former for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk av myndighet eller av sårbar stilling eller av å gi eller å motta betaling eller fordeler for å oppnå samtykke fra en person som har kontroll over en annen person, med sikte på utnyttning. Utnyttning skal som et minimum omfatte utnyttning av andres prostitusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaverilignende praksis, trelldom eller fjerning av organer,
- b) samtykke fra et offer for handel med mennesker til den tilsiktede utnyttningen nevnt i bokstav a) i denne artikkel skal være uten betydning der noen av midlene nevnt i bokstav a) er brukt.

Norge har ratifisert denne protokollen.

Veiledning til protokollen er utarbeidet av Coalition Against Trafficking in Women (CATW) og er oversatt til norsk. Den norske oversettelsen finnes her:

www.fokuskvinner.no/2409

4. Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn

Som resultat av den nordisk/baltiske kampanjen la den norske Regjeringen frem sin handlingsplan i februar 2003: "Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn. (2003 – 2005)".

Handlingsplanen skal:

- *beskytte og hjelpe kvinner som er ofre for menneskehandel
- *forebygge at handel med kvinner og barn kan finne sted
- *avdekke og straffe handel med kvinner og barn
- *styrke kunnskap og samarbeid for å innfri planens intensjoner.

I forordet til handlingsplanen sier justisminister Odd Einar Dørum:

Fordi det i hovedsak er kvinner og barn som utnyttes, innebærer menneskehandel en alvorlig form for seksualisert vold som strider mot prinsippet om likestilling mellom kjønnene.

Det skal brukes 100 millioner kroner over en 3 års-periode. Det foreslås flere ulike tiltak. Det nedsettes arbeidsgrupper, derav en gruppe som skal se på erfaringer fra Sverige som har kriminalisert kjøp av sex, og Nederland som har legalisert bordellvirksomhet, og så komme med en anbefaling til norske myndigheter i spørsmålet om kriminalisering av kjøpersiden i sexhandelen. (s. 4 i handlingsplanen).

5. Etske retningslinjer

Statstjenestemenn

Den norske regjeringen har vedtatt å innføre etiske retningslinjer for statstjenestemenn mot kjøp og aksept av seksuelle tjenester.

-Enhver tjenestemann som er på tjenestereise eller annet oppdrag for statens regning så vel i Norge som i utlandet skal derfor avstå fra kjøp m.v. av seksuelle tjenester. Dette gjelder også i tjenestemannens fritid på slikt oppdrag.

Regjeringens handlingsplan og Etske retningslinjer finnes på

<http://odin.dep.no/jd/norsk/publ/handlingsplaner>

Forsvaret

Forsvaret har også regler for sine ansatte: "Norsk personell som tjenestegjør i utlandet plikter å avstå fra kjøp av seksuelle tjenester."¹

Andre organisasjoner

En rekke organisasjoner som Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Flyktningerådet og Redd Barna har innført lignende bestemmelser for sine ansatte.

6. Straffeloven.

I Norge er verken kjøp eller salg av seksuelle tjenester straffbart. Det er forbudt å kjøpe sex av noen som er under 18 år. Hallikvirksomhet er derimot forbudt, inklusive utleie av lokaler til prostitusjonsvirksomhet. Det er også forbudt å annonsere.

I Straffelovens kapittel 19 om seksuallovbrudd finnes de viktigste bestemmelsene som omhandler prostitusjon. Straffelovens §§ 203 og 202 1. og 2. ledd forbyr hallik- og utleievirksomhet, i tillegg til annonsering av prostitusjon. Bestemmelsene retter seg først og fremst mot tredjepart som organiserer og legger til rette for at prostitusjon skal kunne foregå. I følge annonseforbudet er det straffbart både å tilby å kjøpe og å tilby å selge sex.

"Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til prostitusjon eller andre seksuelle formål, straffes for menneskehandel med fengsel inntil 5 år.

Når det gjelder handel med kvinner og barn over landegrensene kan både straffelovens § 224 og § 225 komme til anvendelse. Straffen for halliker og bakmenn er skjerpet gjennom endringer gjort i straffelovens § 224. Denne paragrafen er nå et direkte forbud mot menneskehandel og medvirkning til menneskehandel. Det nye straffebudet har en mer moderne ordlyd enn tidligere § 224, og er mer dekkende for den menneskehandelen som finnes i dag.

"Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til prostitusjon eller andre seksuelle formål, straffes for menneskehandel med fengsel inntil 5 år. På samme måte straffes den som legger forholdene til rette for slik utnyttelse eller forledelse.

Strafferammen for alvorlig menneskehandel er 10 år.

Straffelovens § 225 gjør det å bringe en annen i "Trældom", drive med slavehandel og transport med slaver straffbart.

7. Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner

Organisasjoner som deltok i den nordisk/baltiske kampanjen besluttet å danne et Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner. Dette var Likestillingssenteret, Kvinnefronten, Jurk (Juridisk rådgiving for kvinner), Krisesentersekretariatet, og FOKUS²-sekretariatet. Kvinnegruppa Ottar, Norsk Kvinnesaksforening, Tana kommune, Reden (Danmark) og Stigamot (Island) sluttet seg til. Det samme gjorde enkeltpersoner med erfaring fra prostitusjon og trafficking.

Vårt grunnsyn er at prostitusjon er vold mot kvinner. Prostitusjon og trafficking betinger et samfunn med manglende likestilling der kvinner ikke er økonomisk uavhengige. Vi skiller ikke mellom tvungen og såkalt frivillig prostitusjon. Vi mener at for å bekjempe trafficking til Norge må vi bekjempe prostitusjon i Norge. Kvinner som er ofre for trafficking skal behandles som ofre for kriminalitet, ikke som ulovlige immigranter. Vi ønsker et sterkere fokus på etterspørselsiden, på mannen som sexkjøper. Vi ser ikke på menns sexkjøp som noe naturgitt og uavvendelig. Tvert imot har vi tro på at også menn kan endre atferd. Vi mener at et lovforbud mot kjøp av sex vil bidra til å bevisstgjøre og endre menns holdninger til kjøp av seksuelle tjenester. Et lovforbud må imidlertid kombineres med andre tiltak, som holdningskampanjer og informasjon om skadevirkningene av prostitusjon. Omfattende hjelp og støtte til kvinnene i prostitusjon er også nødvendig.

Mandatet til Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner er med heftet som vedlegg.

¹ Bestemmelser om opptreden for forsvarers personell som av tjenstlige grunner oppholder seg i utlandet.

² Forum for kvinner og utviklingsspørsmål

Kriminalisering eller legalisering?

1. Erfaringer fra andre land.

Av landene som deltok i den nordisk/baltiske kampanjen er det bare Sverige som har kriminalisert kjøp av sex. Kriminalisering av kunder var derfor et omdiskutert tema i den nordisk/baltiske kampanjen. Det samme var erfaringer fra land som Tyskland og Nederland, som har gått motsatt vei og legalisert bordeller, etter modell fra staten Victoria i Australia.

Palermoprotokollens artikkel 9, punkt 5 krever at statspartene skal:

"... vedta eller styrke lovgivningsmessige eller andre tiltak, for eksempel utdanningstiltak, sosiale eller kulturelle tiltak, bl a gjennom bilateralt eller multilateralt samarbeid, for å motvirke etterspørselen som fremmer alle former for utnyttning av personer, særlig kvinner og barn, som igjen fører til handel med mennesker".

Palermoprotokollen er den første protokollen som eksplisitt nevner etterspørselsiden og krever tiltak for å begrense etterspørselen.

Sverige begrunnet kriminalisering av sexkjøp med at prostitusjon er en del av menns vold mot kvinner, og er dermed et uønsket fenomen i samfunnet. Loven er tenkt å virke preventivt og holdningsskapende. Effekten av loven er omstridt, og blir gjerne tolket forskjellig ut fra hvilket syn man i utgangspunktet har til kriminalisering. Meningsmålinger tyder på at en stor del av den svenske befolkningen, inklusive sosialarbeidere og politi som jobber nær kvinnene i prostitusjon, støtter loven. (Smette, 2003, side 174). Det mange er enige om er at tiltak for å hjelpe kvinner ut av prostitusjon ikke ble tillagt tilstrekkelig vekt samtidig med innføring av den nye loven.

I land som har legalisert prostitusjon, inklusive bordeller og hallikvirksomhet, som for eksempel staten Victoria og 7 andre stater i Australia, Nederland og Tyskland ble det, som grunngeving for legalisering, uttrykt bekymring for

- *at mange av kvinnene i prostitusjon var ofre for trafficking
- *arbeidsforholdene for kvinnene i prostitusjon
- *kriminaliteten knyttet til prostitusjon
- *gateprostitusjonen
- *volden
- *barneprostitusjonen
- *stigmaet som rammer kvinner i prostitusjon

De samme bekymringene uttrykkes også ofte av personer og grupper i Norge som er imot kriminalisering av sexkjøp.

Underliggende er også at menns prostitusjonsatferd er uunngåelig og uforanderlig.

Det ser imidlertid ut til at ingen av målene om å redusere ovennevnte problemer er oppnådd i de landene som har legalisert prostitusjon – tvert imot. For hvert bordell som er legalt i Australia finnes tre illegale. Volden har økt.

Gateprostitusjon har økt. Barneprostitusjonen i Nederland har økt fra 4000 barn i 1996 til 15000 barn i 2001. 80 % av kvinnene i bordellene i Nederland er ofre for trafficking. (Janice Raymond, CATW³). Stigmaet for kvinnene i prostitusjon har ikke blitt borte – derimot fremstår halliker og andre bordelleiere som respektable forretningsfolk. Ett bordell i Australia har blitt børsnotert. Menns prostitusjonsatferd har blitt normalisert – det har blitt skapt en prostitusjonskultur som baserer seg på menns rett til å få tilfredstilt absolutt alle seksuelle behov. Det blir antatt at det før legaliseringen fantes 50 – 70 bordeller i staten Victoria. Nå er tallet anslått å være 100 legale og 400 illegale.

Normalt skal man søke lokale myndigheter om å få lisens til å starte bordell. Lokale myndigheter har ikke lov til å nekte. I Nederland prøvde lokale myndigheter å nekte fordi de ikke ønsket bordell i sin region – men de ble tvunget til å akseptere bordell, mot lokalbefolkningen og lokalpolitikernes sine ønsker.

Både i Nederland og i staten Victoria i Australia blir kvinner regelmessig undersøkt for kjønnssykdommer – men ikke kundene – og nå er vi plutselig 100 år tilbake i tid. Staten går her inn og garanterer sykdomsfrie kvinner til kundene. Samtidig blir kvinner i bordellene utsatt for den største helserisiko – uten at staten dermed tar på seg å garantere voldsfrie og sykdomsfrie kunder. (Sheila Jeffreys, professor i statsvitenskap ved Universitetet i Melbourne og leder for CATW⁴. Møte i Oslo 23.okt – 2003). Mer om erfaringer fra Australia kan leses på følgende adresse:

<http://mc2.vicnet.net.au/home/catwaust/files/cawaspeeches.htm>

³ Tale Representantenes Hus, 29. oktober –03. USA.

⁴ Coalition Against Trafficking in Women

Det er viktig å stille spørsmål om hvilke holdninger legalisert og allment akseptert prostitusjon skaper i forhold til kvinnene. Undersøkelser utført av EU, referert av EU-parlamentets representant Marianne Eriksson (Vänstern) i et debattmøte 2. mars 1999, viser at omtrent 10 % av alle menn i Sverige har kjøpt seksuelle tjenester hjemme eller i utlandet. I Nederland er den tilsvarende andelen rundt 60 %. Nederland er også et av de landene som har drevet mest lobbyvirksomhet innad i EU for en total legalisering av prostitusjon. Dette viser at i land hvor prostitusjon er alminnelig akseptert er også etterspørselen høy.

2. Den norske debatten om kriminalisering.

Vi vil her gå igjennom noen av de viktigste argumentene som er fremmet i den norske debatten om kriminalisering av kjøp av sex.

2.1. Et marked under jorda.

Motstanderne av kriminalisering hevder at markedet vil gå under jorda. Det offentliges/hjelpeapparatets dialog med både kunder og selgere blir vanskeligere. Det offentlige hjelpeapparatet kan bli oppfattet som sosialpoliti.

Det kan være uklart hva som menes med "under jorda". Dersom "under jorda" betyr vekk fra gata, og dermed usynlig, vil vi hevde at store deler av markedet allerede i dag er under jorda. Stadig mer av prostitusjonen foregår innendørs, fra leiligheter og hotellrom. Tall fra Danmark viser at av 7000 kvinner i prostitusjon er bare 1/10 på gata. Pro-senteret i Oslo hevder at 2/3 av prostitusjonen i Norge foregår innendørs. En stadig større andel av kvinnene i prostitusjon er utsatt for handel over landegrensene og ofte med kriminelle nettverk bak. Store deler av prostitusjonen er derfor allerede under jorda. Formidlingen foregår ved hjelp av kontaktannonser, nettverk, avisannonser, mobiltelefoner, Internett. At prostitusjon blir mer usynlig skyldes flere forhold, som for eksempel den teknologiske utviklingen. I land som har legalisert prostitusjon, hallikvirksomhet og bordeller, som Nederland, Tyskland og Australia, regnes likevel 70 til 80 prosent av prostitusjonen som illegal, og er dermed "under jorda".

Om hjelpeapparatet skal ha dialog med kvinnene er avhengig av om hjelpeapparatet kan tilby det som kvinnene trenger, og om hjelpeapparatet er synlig. Informasjon gjennom brosjyrer og annonser med telefonnumre på flere språk kan gjøre kvinner i prostitusjon oppmerksomme på hvor de kan få hjelp. Hjelpeapparatet bør også styrke sin kompetanse slik at de kan nå utenlandske kvinner og gi disse den hjelpen de trenger.

Hjelpeapparatets dialog med kunden bør ha som mål å få kunden til å slutte å kjøpe sex. Det kan også tenkes ulike former for prosjekt der kunden blir idømt behandling i form av deltaking på kurs om virkninger av prostitusjon. Slike kurs har vært prøvd i Storbritannia og i noen delstater i USA. Disse kursene gjør kunden ansvarlig for prostitusjonen og tydeliggjør at kunden har et valg. (Smette. 2002. s 187). Hjelpeapparatets ønske om dialog med kundene kan uansett ikke være utslagsgivende for hva slags lovverk vi skal ha.

At et marked blir mer skjult kan ikke være et argument mot kriminalisering. Vold og overgrep mot kvinner skjer som oftest i det skjulte. At vold og overgrep skjer i det skjulte er likevel ingen grunn til ikke å ha lover mot vold og overgrep.

2.2. Blir kvinnene mer utsatt for vold ved kriminalisering av kjøp?

Det blir hevdet at kvinner i prostitusjon blir mer utsatt for vold dersom vi kriminaliserer kjøperne. De "snille" kundene forsvinner, og "de gærne og voldelige" kundene blir igjen. Kvinnene tør heller ikke anmelde overgrep når kjøp er gjort kriminelt. Kvinnene vil få dårligere tid til å vurdere og unngå farlige kunder.

Pro-senteret oppgir at minst en gang i uken er en kvinne utsatt for kraftig voldsbruk fra kunder. I Cecilie Høygård og Liv Finstad (1985) sin studie har 19 av 26 kvinner oppgitt vold fra kunder. En undersøkelse utført på Natthjemet i Oslo på midten av 1990-tallet viser at 90 prosent av kvinnene hadde opplevd vold fra kundene en eller flere ganger.

Undersøkelser fra fem land foretatt av Coalition Against Trafficking in Women (CATW) viste at 80 prosent av kvinnene i prostitusjon ble utsatt for omfattende vold fra halliker og kunder. Kvinner i hjemlig prostitusjon ble utsatt for like mye vold som kvinner som var ofre for trafficking. Helsekadene av den seksuelle utnyttningen var omfattende.

Mer om CATWs undersøkelser finnes her: <http://www.catwinternational.com>

En britisk undersøkelse fra 2002 av 222 kvinner i prostitusjon viste at seks av ti var voldtatt, mange gjentatte ganger, av kunder og halliker. 17 prosent hadde blitt dratt inn i en bil mot sin vilje. (Julie Bindel, konferanse om trafficking i Riga, 2002).

Prosjektrapport fra Kaiateamet ved Utekontakten i Bergen viser omfattende vold mot kvinner i gateprostitusjon, og at kvinnene alt i dag har svært høy terskel for å erkjenne at de er utsatt for vold, og for å melde vold til politiet. (Walk on the Wild Side. Om kvinner i gateprostitusjon i Bergen og vold. 2002).

En amerikansk undersøkelse viser at kvinner i prostitusjon har 40 ganger større sjanse for å bli drept enn andre kvinner.

Bordellet "Daily Planet" er børsnotert, og regnet for et av de mest "respektable" bordellene i staten Victoria i Australia. På hvert rom finnes voldsalarm som kvinnene kan trykke på når de er i fare – dette viser at legalisering ikke fjerner de voldelige kundene, og at kvinner i prostitusjon lever svært utsatt selv om man har gjort stikk motsatt av å kriminalisere, nemlig å legalisere prostitusjon.

Det er mannen som kjøper som har pengene og som har makten. Alternativ til Vold⁵ anslår at mellom 10 og 15 prosent av mennene i Norge har et voldsproblem. Disse går ikke rundt med et stempel i panna. Det er ingen som kan vite om og når den voldelige kunden dukker opp.

Volden mot gateprostituerte er omfattende. Dersom gateprostitusjonen forsvinner ved et lovforbud mot kjøp, og prostitusjonen flytter innendørs - blir kvinnene da mer utsatt for vold? Tidligere undersøkelser av innendørsmarkedet tyder på det motsatte – nemlig at kvinnene her i mindre grad er utsatt for vold. Informantene i undersøkelse av Skilbrei (1998) og Muller Nilsen (1996) hevdet at de ikke hadde opplevd voldelige kunder. (Smette. 2002)

Man vet ikke hvordan det faktisk er at utenlandske kvinner kom inn på innendørsmarkedet har endret på dette. Det kan tenkes at utenlandske kvinner er mer sårbare og dermed mer utsatt for vold – de kan ofte ikke språket, de er redde for å bli sendt hjem, de kjenner ikke sine rettigheter osv. Så lenge kontakt med politiet betyr hjemsendelse vil disse kvinnene være i en svært utsatt posisjon.

Kvinner i prostitusjon i land som har legalisert prostitusjon er ikke mindre utsatt for vold. De kan tvert imot bli mer utsatt fordi det nå er akseptabelt for alle menn å kjøpe seg tilgang til kvinners kropp. Dette gir mannen råderett over kvinna slik han har over andre varer han kjøper. Når menn har rett til å kjøpe sex viser

⁵ Alternativ til Vold er et behandlings- og kompetansesenter på vold og aggresjon, med avdelinger i Oslo, Drammen og Langesund.

erfaringer blant annet fra Australia at kundene stadig flytter grensene for hvilke behov de krever å få tilfredsstillt.

Å utsette kroppen sin for invadering av flere ukjente menn flere ganger pr uke er skadelig både på kort og lang sikt. Det handler om intime berøringer, kroppsvæsker og lukter fra fremmede menn. Det handler om risikoen for vold, for helseskader, for uønskede svangerskap, for smitte av kjønnssykdommer.

Depresjoner, angst, søvnproblemer, selvmord og selvmordstanker er ikke uvanlige. Lav selvfølelse er utbredt. Kathleen Barry beskriver den seksuelle utnyttningen gjennom strategier og dilemmaer som kvinner i prostitusjon bruker. Distansering, frakobling, atskillelse og hykleri er eksempel dette. (Kathleen Barry. 1979).

Svært mange kvinner i prostitusjon har tidligere vært utsatt for seksuelle overgrep og/eller omsorgssvikt. Prostitusjon er en forlengelse av tidligere overgrep. Ved kriminalisering av kjøpere sier vi at denne volden skal stoppe.

Den strukturelle og samfunnsmessige volden som ligger i det å akseptere at menn kan kjøpe tilgang til kvinners kropp, og som alle jenter vokser opp med, blir ikke lenger legitim ved kriminalisering.

Ut fra disse erkjennelsene vil vi hevde at argumentet om mulig mer vold mot kvinnene ved kriminalisering av kjøperne ikke er holdbart.

2.3. Vil det bli vanskeligere å nå de utenlandske kvinnene?

De utenlandske kvinnene er vanskelig å nå i dag også, delvis på grunn av halliker, delvis på grunn av språkvansker og delvis fordi kvinnene er redde for å bli sendt ut av landet.

Dersom kvinnene vet at de kan få bli i landet, midlertidig eller permanent, vil de lettere tørre å oppsøke både hjelpeapparat for å få hjelp, og politiet for å få avslørt og straffet bakmennene.

Artikkel 7 punkt 1 og 2 i Palermoprotokollen omhandler ofre for handel med kvinner sin status i mottakerlandene.

1. I tillegg til å treffe tiltak i henhold til artikkel 6 i denne protokoll skal hver statspart vurdere å treffe lovgivningsmessige eller andre hensiktsmessige tiltak som gir ofre for handel med mennesker fortsatt opphold på dens territorium, midlertidig eller varig, i hensiktsmessige tilfeller.

2. Ved gjennomføring av bestemmelsen i nr. 1 i denne artikkel skal hver statspart ta tilbørlig hensyn til humanitære og menneskelige forhold.

Brosjyrer bør utgis på forskjellige språk for å informere kvinnene i prostitusjon om deres rettigheter og hvor de kan få hjelp. Hjelpemiddelet bør også styrke sin kompetanse slik at de kan nå utenlandske kvinner og gi disse den hjelpen de trenger.

Dersom kundene når fram til kvinnene tror vi at også hjelpeapparatet vil klare det.

2.4 Kvinner i prostitusjon ønsker ikke at kjøp blir kriminalisert. Skal vi ikke lytte til hva de sier?

Jo, kvinner med prostitusjonserfaring skal lyttes til, og lytter vi nøye vet vi at disse ikke taler med en stemme i spørsmålet om kriminalisering. I en undersøkelse fra 1993 om Proserteret og Nadheim, uttaler flertallet av brukerne at det er viktig at de ansatte har en klar holdning mot prostitusjon. (Mødre og engler, 1993) Kvinner med prostitusjonserfaring som er kommet ut av prostitusjon må også lyttes til. Kvinner i prostitusjon sier ofte to ting. De sier "La oss få jobbe i fred", og de sier "Dette er et jævlig liv". Vi krever av myndighetene av det skal lages skreddersydde individuelt tilpassede tiltaksplaner basert på hva kvinnene trenger for å kunne gjøre andre valg. Vi mener at vi tar kvinner i prostitusjon på alvor når vi jobber for å få slutt på all prostitusjon.

Alle, både menn og kvinner, har et ansvar for det samfunnet vi lever i, og for hvilket samfunn våre døtre og sønner skal vokse opp i. Vi vil at framtidens døtre skal ha alle muligheter i samfunnet slik at de slipper å selge kroppen sin. Vi vil heller ikke ha et samfunn der gutter læres opp til at kvinner kan kjøpes. Salg av kvinnekroppen er uforenelig med et likestilt samfunn. Prostitusjon er ikke arbeid, det er overgrep.

2.5 Blir kvinnene i prostitusjon delaktige i kriminell handling?

Ved å kriminalisere kjøper, gjør vi kvinner i prostitusjon delaktige i kriminell handling. Å ikke anerkjenne kvinnene som delaktige underkjenner kvinnene som handlende subjekter. Kvinnene selv skiller ikke mellom kriminalisering av kundene og kriminalisering av seg selv. Vi kan derfor kun kriminalisere det kvinner i prostitusjon selv oppfatter som vold. Dette blir ofte hevdet fra de som er motstandere av kriminalisering av kjøp av sex.

Hallikvirksomhet er forbudt i Norge. Bør hallikvirksomhet bli tillatt fordi kvinnene blir delaktige i forbrytelsen? Det er etter norsk lov forbudt å leie ut husvære til prostitusjon, og det er forbudt å annonsere. Deler av prostitusjonsvirksomheten er allerede kriminalisert, og derved er kvinner i prostitusjon

allerede delaktige i kriminell virksomhet. Nå har Regjeringen også vedtatt en ny straffebestemmelse som skal ramme den som utnytter mennesker til prostitusjon, (§ 224, kap. 19). Forslaget skal gjøre det lettere å straffeforfølge alle ledd i menneskehandelen, de som står bak, de som rekrutterer, transporterer og tilrettelegger. Regjeringen foreslår høyere straff, dette betyr økt adgang til ekstraordinære etterforskningsmetoder, som overvåking av telefon og Internett. Utenlandske polititjenestemenn vil kunne spore på andre enn den mistenkte når det er skjellig grunn til å tro at dette kan bidra til å identifisere eller oppspore vedkommende. Dette betyr at kvinner i prostitusjon vil kunne bli rammet av disse utvidede etterforskningsmetodene. At kunden også er utsatt for straffeforfølgelse vil derfor kanskje ikke bety så mye fra eller til.

Argumentasjonen til kriminaliserings - motstanderne har her som konsekvens at man må legalisere alle sidene ved prostitusjon for å anerkjenne kvinnene som handlende subjekt.

Å anerkjenne kvinner som handlende subjekter betyr for oss å tenke at ingen kvinne skal behøve å være i den situasjonen at hun selger kroppen sin. Det betyr også å peke på veier ut av prostitusjon.

Plakater fra opplysningskampanjen som er gjennomført i Vilnius. Målet var å advare unge kvinner mot prostitusjon

2.6. "Vi må ikke kriminalisere alt vi ikke liker"

Utsagnet overfor blir noen ganger brukt av kriminaliseringsmotstanderne.

Vi vil hevde at dette er ikke et spørsmål om hva vi liker eller ikke liker. Det handler om vold, overgrep og kvinners rettssikkerhet. Kriminalisering av sexkjøp vil derfor være et viktig tiltak for økt likestilling og økt rettssikkerhet for kvinner.

2.7 Loven kan bli vanskelig å håndheve. Hva gjør det med vår rettsoppfatning?

Til dette vil vi svare: Hva gjør det med vår rettsoppfatning hvis vi sier vi må tillate vold og overgrep fordi en lov vil være vanskelig å håndheve? Skal vi fjerne alle lover som er vanskelige å håndheve? Voldtekt er også et område der loven er vanskelig å håndheve – likevel vil ingen hevde at vi skal slutte å straffeforfølge voldtekt.

2.8 Har loven en allmenn aksept i befolkningen?

Den svenske sexkjøpsloven kom etter lang tids offentlig debatt, og hadde bred støtte i befolkningen. I dag støtter 80 prosent av den svenske befolkningen loven, og mener at prostitusjon er vold mot kvinner. Temaet prostitusjon og konsekvenser av prostitusjon bør bli en del av samfunnsdebatten også i Norge. Dette vil øke forståelsen for at prostitusjon er vold, og dette kan i sin tur redusere etterspørselen etter sexkjøp.

Nettverket mener at et lovforbud vil ha en positiv signaleffekt som vil påvirke holdninger til kvinner. Det er viktig at samfunnet markerer at det er uakseptabelt å se på kvinner som handelsvare. Vi tror det vil være umulig å oppnå full likestilling i et samfunn hvor det er legalt å kjøpe seksuelle tjenester. Et forbud vil være normskapende. Det kan dermed være med på å redusere rekrutteringen til prostitusjon.

2.9. Kan problemene knyttet til prostitusjon løses med kontrolltiltak?

Prostitusjon er et sosialpolitisk problem og må løses med sosialpolitiske virkemidler – ikke med kontrolltiltak, hevder motstanderne av kriminalisering.

Prostitusjon er et sosialpolitisk problem, et likestillingsproblem, et fattigdomsproblem, et mannsproblem, et voldsproblem. Det handler om menns overordna stilling i alle samfunn. Prostitusjon må bekjempes på mange områder,

nasjonalt, internasjonalt og lokalt. Det må brukes politiske og økonomiske virkemidler. Holdningskampanjer er viktige. Kriminalisering av kjøp av sex er ett virkemiddel som må brukes sammen med andre tiltak.

Vi mener at kriminalisering av kundesiden i sexhandelen kan være et effektivt virkemiddel for å få stanset handel med kvinner og barn over landegrensene. Dette fordi et land som har kriminalisert kjøp ikke vil være så attraktivt for hallikere og bakmenn – kriminalisering vil gjøre inntjening og profitt vanskeligere.

2.10 Vil kriminalisering øke stigmaet for kvinner i prostitusjon?

Stigmaet knyttet til prostitusjon er allerede stort fordi prostitusjon av de fleste blir sett på som et uønsket fenomen i samfunnet. Delvis lovregulering av prostitusjon som vi har i dag vil medføre stigmatisering. Kvinnebevegelsen har sterkt fremhevet at søkelyset skal rettes mot mannen som kjøper, ikke mot kvinnene. Nettverket tar avstand fra å gjøre spørsmålet om prostitusjon til et spørsmål om seksualmoral. Vi ønsker at samfunnet skal ta menn på alvor, og det medfører at menn som kjøper kvinner må stilles til ansvar for de handlingene de utfører, på lik linje med vurderinger av andre handlinger knyttet til vold og overgrep.

2.11 Forsterker kriminalisering offerrollen til kvinner i prostitusjon?

Handel med kvinner og barn med formål prostitusjon er nå også av Regjeringen sett på som en alvorlig form for seksualisert vold (se Regjeringens handlingsplan). Kvinner og barn utsatt for trafficking blir omtalt som ofre. Vi mener at det ikke er noen vesentlig forskjell mellom hjemlig prostitusjon og prostitusjon som er forårsaket av trafficking. Kvinner i prostitusjon er derfor, etter vår mening, ofre for seksualisert vold.

Kvinner kan være ofre for politiske, økonomiske, kulturelle eller personlige maktforhold som er undertrykkende og skadelige. Det å være offer for en bestemt politikk, et økonomisk system eller et patriarkalsk system betyr ikke at man er svak og handlingslammet.

Det er viktig at vi ikke bruker ordet offer som om det skulle være en personlig egenskap – men heller en samfunnsmessig posisjon. (Kjersti Ericsson, 2002)

2.12 Velger vi på vegne av kvinnene?

Motstandere av kriminalisering av kjøp hevder: "Kvinner må selv velge - vi kan ikke velge for dem".

Ideen om prostitusjon som et personlig selvstendig valg har blitt fremført når man ønsket legalisering av prostitusjon, og det blir fremført av motstanderne av kriminalisering av kjøp.

Prostitusjon er ikke en avtale mellom to likestilte parter. Det er mannen med pengene i hånden som kjøper retten til å bruke kvinnens kropp, og som derved har makten.

Vi kan sørge for at kvinner har et reelt valg. Vi kan hindre at prostitusjon blir et alternativ for kvinner og unge jenter. Vi må gjøre kjent skadevirkningene som ofte viser seg på sikt. Mytene om "den lykkelige hore" og "den selvstendige hore" er skapt, og har ikke rot i virkeligheten. Den seiglivede myten om prostitusjon som verdens eldste yrke er også en myte fullstendig uten historiske fakta.

Forbud av donorsalg er eksempel på at man ikke alltid kan velge helt fritt i forhold til egen kropp.

3. Vil kriminalisering av kjøp kunne virke allmennpreventivt?

Ragnhild Hennum, Institutt for kriminologi og rettssosiologi, knytter tre krav til bruk av straff (Møte, Oslo 23.oktober 2003):

- *straff skal være nyttig**
- *straff skal redusere omfanget av kriminalitet**
- *straff skal være et pedagogisk virkemiddel.**

Som pedagogisk virkemiddel rettes straff mot allmennheten og virker på tre måter: Avskrekkende, moraldannende og vanedannende. Spørsmål vi må stille oss er om individuell atferd er basert på rasjonelle valg, og om individet er i en livssituasjon der valg er reelt. Straff har størst allmennpreventiv effekt når handlingen ikke er veldig viktig for vedkommende, og når gjerningsmannen har mulighet for å velge.

Ragnhild Hennum konkluderer med at en sexkjøper kan velge, kan gjøre en nyttekalkyle, og for mange er det ikke en veldig viktig del av

livet. Derfor kan kriminalisering av menn som kjøper sex kunne ha en viss allmennpreventiv effekt, og vil kunne redusere etterspørselen noe.

4. Hva håper vi å oppnå med kriminalisering?

Kriminalisering av kjøp av sex skal være et stoppsignal for menn. Vi håper å redusere etterspørselen som er grunnlaget for all prostitusjon. Vi ønsker å sende et signal til bakmenn nasjonalt og internasjonalt: I Norge er det ikke penger å tjene på salg av kvinner! Vi ønsker å skape holdninger slik at folk tar avstand fra at menn kan kjøpe seg tilgang til kvinners kropp.

5. Hvordan hjelpe kvinner ut av prostitusjon?

Det er veldig få mennesker som sier at prostitusjon er ønskelig og uskadelig. De fleste erkjenner at prostitusjon medfører så pass store omkostninger, både for den enkelte kvinne og for et samfunn, at fenomenet prostitusjon må anses som uønsket.

Vårt Nettverk lanserte ideen om "sluttpakke" til kvinner i prostitusjon. Vi presiserte at en slik "sluttpakke" måtte være skreddersydd og individuelt tilpasset den enkelte, og inneholde det som den enkelte kvinnen trengte for å komme seg ut av prostitusjon. Dette kan være hjelp til å få bukt med rusmisbruk, hjelp til utdanning, arbeid og bolig, med tett oppfølging, gjerne over flere år. Kvinnene må selve være delaktige i utformingen av tiltakene. Palermoprotokollen skisserer i artikkel 6, punkt 3, hvordan ofre for handel med mennesker bør beskyttes og hjelpes:

3. Hver statspart skal vurdere å gjennomføre tiltak med sikte på fysisk, psykisk og sosial restitusjon av ofre for handel med mennesker, herunder, i hensiktsmessige tilfeller, i samarbeid med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner og andre deler av det sivile samfunnet, og særlig å sørge for:

- a) hensiktsmessig husvære,**
- b) rådgivning og opplysning, særlig om deres juridiske rettigheter, på et språk som ofrene for handel med mennesker kan forstå,**
- c) medisinsk, psykologisk og materiell bistand, og**

Og artikkel 6 punkt 6 inneholder følgende:

6. Hver statspart skal påse at dens nasjonale rettsorden inneholder tiltak som gir ofre for handel med mennesker mulighet til å få erstatning for lidt skade.

Det er i tråd med disse punktene i Palermoprotokollen vi har utformet ideen om "sluttpakke". Vi mener at slike tiltak som nevnt over også må tilbys kvinner i prostitusjon på hjemmemarkedet dersom man virkelig ønsker å få bukt med prostitusjon.

Offentlig politikk, nasjonalt og internasjonalt, må ha et kvinneperspektiv og medvirke til å forhindre handel med kvinner og prostitusjon. Konkret må dette gjenspeiles i næringspolitikken, i forsvaret, i bistandsarbeidet, i politiets mandat og arbeid, i utdanningssektoren og i hjelpeapparatet. Det er nødvendig med en omfattende skoloring av ulike instanser som politi, UDI, asyladvokater, asylmottak, krisesentre og andre som kommer i kontakt med ofre for handel med kvinner. Deres rettigheter må klargjøres. Regjeringen må, gjennom lover og retningslinjer, sikre at ofre for handel med kvinner blir behandlet i tråd med retningslinjene i Palermoprotokollen. På samme måte må kvinner i hjemlig prostitusjon sikres nødvendig støtte og oppfølging. Kun ved å bekjempe prostitusjon og ved å se sammenhengen mellom prostitusjon og trafficking kan vi ha håp om å lykkes i kampen mot trafficking.

Referanser:

Palermoprotokollen. FN-protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn. 2002.

Veiledning til FN-protokoll mot menneskehandel. 2002. CATW, Kvinnefronten, Fokus m. FI.

De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet. 2000.

Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003 – 2005. (2002)

Regjeringens etiske regler mot kjøp av seksuelle tjenester.

Rapport fra Rikskriminalpolisen. Sverige. 2003.

Kvinnefrontens handlingsprogram. 2003.

Bodies across borders. Prostitution and trafficking in women. NIKK magasin. Nr 1 – 2002

Challenges and priorities. Tale ved Odd Einar Dørum. Konferanse i Riga, 27. november 2002.

Kvinner i seksuelt slaveri. Kathleen Barry. 1979.

The idea of prostitution. Sheila Jeffreys. 1997.

Legal prostitution is not the answer: The example of Victoria, Australia. Mary Sullivan and Sheila Jeffreys. CATW.

Den seksuelle slavestand? Ingrid Smette. 2003.

Strategisk plan 2001-2003. Prosjenteret. Oslo. 2001.

Med helsekofferten på slep: Et prosjekt på innemarkedet. Astrid Renland. 2002.

Å sette pris på kvinner. Annick Prieur og Arnhild Taksdal. Pax forlag. Oslo. 1989.

Bakgater. Cecilie Høygård og Liv Finstad. Pax forlag. Oslo 1986.

Walk on the Wild Side. Om kvinner i gateprostitusjon i Bergen og vold. Prosjekt fra Kaiateamet. Utekontakten i Bergen. 4/2002.

Jurk seminar, 23 oktober 2003. Om legalisering eller kriminalisering.

Deltagelse i nordisk/baltisk kampanje mot handel med kvinner og barn.

Tale Representantenes Hus, ved Janice Raymond, CATW, 29. oktober –03

Kjersti Ericson. Artikkel Klassekampen 2002.

Mødre og engler? En evaluering av to tiltak for prostituerte i Oslo. Rapport nr 4/1993 Forskningsavdelingen, Diakonhjemmets høgskolesenter. Oslo 1993.

Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner

Nettverket har som visjon å avskaffe prostitusjon og handel med kvinner.

Vårt grunnsyn er at prostitusjon og menneskehandel er vold mot kvinner. Prostitusjon og handel med kvinner betinger et samfunn med manglende likestilling. *Nettverket ser på handel med kvinner, som utnyttes av menn til økonomiske og seksuelle formål, som alvorlig brudd på menneskerettighetene til utsatte kvinner og barn.* Handel med kvinner truer deres rett til frihet fra slaveri, retten til selvbestemmelse over egen kropp, retten til frihet fra nedverdiggende, ydmykende og umenneskelig behandling, og i ytterste konsekvens, retten til liv. Dette anerkjennes i den norske handlingsplanen mot handel med kvinner og barn.

Handel med kvinner og barn med seksuell utnyttelse som formål, er blitt en av de største globale illegale forretningsvirksomhetene. Ifølge FNs beregninger, omsetter menneskehandelsindustrien for 5-7 milliarder dollar i året. Gjennom denne virksomheten forflyttes omtrent fire millioner mennesker fra et land til et annet, eller innenfor et land.

Prostitusjon og handel med kvinner må sees i sammenheng. I desember 2000 underskrev Norge FNs konvensjon mot transnasjonal organisert kriminalitet og dens to tilhørende protokoller. Protokollen slår fast at prostitusjon og handel med kvinner ikke kan skilles. Videre anerkjenner protokollen at en stor del av menneskehandelens formål er prostitusjon og andre former for seksuell utnyttelse. Den sier også at det ikke er nødvendig for et offer å krysse et lands grense. Det vil si at kvinner og barn som selges innenlands til prostitusjon eller tvangsarbeid, også er ofre for menneskehandel. Derfor mener Nettverket at tiltak mot prostitusjon og seksuell utnyttelse av kvinner er nødvendig for å fjerne handel med kvinner. Det største insentivet for bakmennene til å handle med kvinner og barn er det etablerte prostitusjonsmarkedet i et mottakerland. Videre er mange av kvinnene i prostitusjonen utsatt for grov fysisk vold av kundene. Prostitusjon er et alvorlig problem for de utsatte kvinnene og barna, og for samfunnet generelt.

Det må være et helhetlig engasjement i kampen mot prostitusjon og handel med kvinner

Hjelp ut

En omfattende innsats må til for å hjelpe kvinner i prostitusjon til å komme seg ut av denne virksomheten, som for eksempel hjelp til rusbehandling, skoletilbud, miljøforandring, yrkesveiledning, psykologisk behandling og annet. Kvinner som er utsatt for menneskehandel bør få bedre beskyttelse og bedre tilgang på hjelp både sosialt, helsemessig og juridisk.

Forebygging

En må forebygge rekruttering av jenter og kvinner nasjonalt og internasjonalt til prostitusjon. Manglende sosial og økonomisk likestilling mellom kvinner og menn over hele verden sikrer en tilførsel av kvinner, særlig fra utviklingsland og nye demokratier i Øst-Europa. Sexindustrien er også bygget på fordommer og myter om kvinners seksualitet, en kultur av seksuell objektivisering og en kultur som gjør kvinner til handelsvare. Selv om fattigdom er en viktig faktor bak handel med kvinner, er det ikke fattigdommen i seg selv som er grunnlaget for rekrutteringen, men måten den utnyttes på av bakmenn og hallikere.

- **Etterspørselen**

Den såkalte kunden har vært den mest usynlige faktoren bak økningen av prostitusjon og handel med kvinner. Myter om menns seksualitet, menns seksuelle forventninger og aksepten for menns rett til sex som kan kjøpes, er alle elementer i denne etterspørselen. Derfor må en inkludere etterspørselsiden for å kunne redusere omfanget av, og stoppe prostitusjon og handel med kvinner. Dette kan blant annet skje ved å forby kjøp av seksuelle tjenester. Det kan ha en holdningsendrende effekt på samfunnet. Uten etterspørsel vil det heller ikke være et marked.

- **Forskning**

Det er nødvendig med mer kunnskap om hva som skal til for å forebygge og stoppe menneskehandel og prostitusjon.

- **Helhet**

Det er viktig at de forskjellige former for vold mot kvinner sees i sammenheng. Blant annet viser undersøkelser at mange kvinner som er utnyttet av sexindustrien også har vært utsatt for seksuelle overgrep som barn.

Følgende organisasjoner og personer er med i Nettverk mot prostitusjon og handel med kvinner:

FOKUS, Kvinnefronten, Norsk Kvinnesaksforening, Krisesentersekretariatet, Kvinnegruppa Ottar, JURK, Tana kommune, Louise Eek, forfatter av boka *Spelat liv* (Sverige), Dorit Otzen fra Reden (Danmark), Stigamot (Island), enkeltkvinner som har blitt utsatt for menneskehandel og prostitusjon, og Likestillingssenteret. Nettverket ble dannet høsten 2002 i etterkant av en nordisk/baltisk kampanje mot trafficking i regi av Nordisk Ministerråd. Nettverket er åpent for nye deltakere.

Nærmere presentasjon av organisasjonene

FOKUS

Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål er et samarbeidsorgan for kvinneorganisasjoner i Norge og et kompetansesenter i internasjonale kvinnespørsmål. FOKUS skal medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon gjennom internasjonalt prosjektsamarbeid og kunnskapsutveksling. FOKUS har flere års erfaring i forhold til å jobbe med temaet prostitusjon og handel med kvinner, bl.a. ved prosjektsamarbeid i sør og med kvinneorganisasjoner i Øst-Europa. FOKUS deltok aktivt i forbindelse med den Nordisk Baltiske kampanjen mot handel med kvinner.

Kontaktpersoner: Sidsel Aas, Mette Moberg.
Storgt. 11
0155 Oslo
Tel: 23 01 03 00

E-post: sidsel@fokuskvinner.no
mette@fokuskvinner.no

KVINNEFRONTEN er en landsomfattende, radikal og feministisk kvinneorganisasjon, stiftet i 1972. Kvinnefronten ser på prostitusjon som vold mot kvinner, og som et hinder for likestilling og frigjøring. Kvinnefronten har derfor deltatt i kampen mot prostitusjon både nasjonalt og internasjonalt i 25 år. Vi støtter og er medlem av Coalition against trafficking in women (CATW), og vi samarbeider med Gabriela på Filippinene. Fokuset vårt er rettet mot å forebygge prostitusjon, å hjelpe kvinner ut av prostitusjon, og å sette søkelys på den mannlige sexkjøperen som vi ønsker å kriminalisere. I tillegg ønsker vi strengere straffer for bakmenn og halliker.

Kontaktperson: Marit Kvamme.

Storgt 11, 0155 Oslo.

Tlf: 23010313 og 41570643.

E-post: kvinnefronten@online.no

NORSK KVINNESAKSFORENING er en landsomfattende partipolitisk nøytral organisasjon som blei stifta i 1884 - vi har arbeidd for likestilling og kvinnefrigjøring i 119 år! Vi anser prostitusjon som vold mot kvinner. Vi mener også at

prostitusjon gjenspeiler et ulikt samfunn der kvinner er den tapende part. Dette angår alle kvinner. Se ellers www.kvinneresak.no

Kontaktperson:

Siri Hangeland, leder.

Postboks 8901 Youngstorget
0028 Oslo

Tlf. 22 60 42 27

E-post: sihan@online.no

KRISESENTERSEKRETARIATET er en organisasjon som har som mål å styrke krisesentres arbeid utad. Krisesekretariatet og krisesentrene er tilknyttet en felles plattform: "Vi ønsker å angripe et hvert forhold i samfunnet som legitimerer, underbygger og opprettholder vold mot kvinner. I dette arbeidet er vi partipolitisk nøytrale." Seksualisert vold mot kvinner er et hinder på veien mot målene om likestilling, utvikling og fred. Vold mot kvinner både krenker, svekker og opphever kvinners mulighet til å bruke sine menneskerettigheter og fundamentale friheter.

Kontaktperson:
Tove Smaadahl, daglig leder

Krisesentersekretariatet
Storgata 11, 0155 Oslo

Tlf. 23 01 03 41/90 57 91 18

E-post: ks.sekretariatet@oslo.online.no

KVINNEGRUPPA OTTAR er radikal, aktivistisk og feministisk. Vårt mål er full kvinnefrigjøring, og vi har vært særlig aktive i kampen mot porno og prostitusjon. Vi er en partipolitisk uavhengig kvinneorganisasjon og ble stiftet i 1991. Vi har navn etter pioneren Elise Ottesen Jensen, kalt Ottar. Mesteparten av forrige århundre arbeidet hun for retten til prevensjon og abort. Mer info: www.ottar.as

Kontaktperson:
Ane Stø
E-post: ane-st@online.no

LIKESTILLINGSENTERET

Kontaktperson: Mona Larsen-Asp, rådgiver, Rachel Eapen Paul, rådgiver

Tlf. 22 24 25 71

E-post: mona.larsen-asp@likestilling.no
rachel.paul@likestilling.no

JURK er et uavhengig rettshjelps- og likestillingstiltak som arbeider for å bekjempe kvinneundertrykking og for å bedre kvinners rettsstilling. JURK drives av kvinnelige jusstudenter ved Universitetet i Oslo, og vi yter gratis rettshjelp innen de fleste rettsområder.

Vårt tilbud gjelder kvinner over hele landet, og vi har ingen inntekstgrenser. All hjelp er gratis. JURK jobber også rettspolitisk, nasjonalt og internasjonalt, for å bedre kvinners stilling.

Kontaktperson:

Marianne Beck, leder

Pb 2691 Solli,

0204 Oslo

Tlf.: 22 84 29 50

E-post: marianne.beck@jus.uio.no

TANA KOMMUNE

Kontaktperson:

Magne Ballovara, varaordfører

Tlf. 91 30 44 26

Louise Eek, Sverige

PhD student på Universitetet Lund, Sverige. Deltok på en nordisk/baltisk kampanje mot trafficking i regi av Nordisk Ministerråd. Hennes innlegg: <http://www.nmr.ee/women/presentations/LouiseEek.pdf>

REDEN, København, Danmark

Reden er et være- og rådgivningssted som åpnet i 1983 for kvinner i prostitusjon, hvorav nesten alle er stoffmisbrukere. Kvinnene kan henvende seg anonymt, og Reden tilbyr trygghet og personlig omsorg - og hjelp til å forlate prostitusjon og stoffmisbruk, hvis kvinnene ønsker det. Det er også et natthjem med plass til hjemløse kvinner.

Kontaktperson: Dorit Otzen, leder

Reden/Redens Nathjem

Gasværksvej 24

1656 København V

Telefon 3323 4052

E-mail post@reden.dk

STIGAMOT, Island

Et rådgivnings- og informasjonssenter om seksualisert vold.

www.stigamot.is